

УДК 159.98

АЛІНА РЄПКА

м. Миколаїв

dvshikalina@gmail.com

ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ АЛГОРИТМУ-СХЕМИ У ПІДГОТОВЦІ ПЕДАГОГІВ-ПСИХОЛОГІВ ДО РОБОТИ З ДІТЬМИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ В СИТУАЦІЇ НЕПОПУЛЯРНІСТІ У ШКОЛІ

У статті розкриваються особливості професійної підготовки педагогів-психологів до роботи з дітьми молодшого шкільного віку в ситуації непопулярності у школі, шляхом використання алгоритму-схеми в практичній роботі. Представлено п'ять зустрічей і короткий зміст роботи з цією дитиною. Звертається увага, що алгоритм-схема, яка представлена у статті є надзвичай актуальною, адже практичних рекомендацій щодо роботи з дітьми, які переживають ситуацію непопулярності в класі досі не достатньо для практичного застосування. Запропонована структура дає чітку модель роботи практичного психолога з цією дитиною.

Ключові слова: складні життєві ситуації, непопулярність, алгоритм-схема, практична робота, вправи.

Із самого раннього віку дитина починає тягнутись до спілкування з ровесниками. Емоційний обмін у грі та спілкування, а ближче до шкільного віку – встановлення стабільних дружніх уподобань, дозволяє дитині вирішити важливі завдання розвитку: оволодіти навичками спілкування, досліджувати себе і свої особливості, можливості, отримати визнання від однолітків. У шкільному віці, коли дитина починає формувати свідомі уявлення про себе, «зворотний зв'язок» з боку однолітків, їх реакція на нього стає одним з факторів самооцінки. Дитина починає також відчувати потребу в прихильності, спільності і розумінні не тільки з батьками, але і з друзями. Але в житті багатьох дітей виникають ситуації, коли вони відчувають себе не прийнятими в колективі, і їх глибоко чіпляє вороже та байдуже ставлення з боку групи однолітків [12].

Проблемою дослідження непопулярності дітей у шкільному колективі займалось багато спеціалістів. Серед них ми можемо вилучити таких вітчизняних та російських спеціалістів як (Н. В. Билінська, І. Д. Горбачевський, Г. В. Лагонда, Г. І. Малейчук, О. І. Медведська, Т. В. Нічишина, Н. А. Окулич, М. П. Осипова, А. М. Ткачук, І. А. Фурманов, В. В. Чечет, А. С. Макаренко, В. О. Сухомлинський), так і зарубіжних (Р. Т. Байярд, Ю. Б. Гіппенрейтер,

Дж. Ч. Добсон, Я. А. Коменський, Я. Корчак, П. Ф. Лесгафт).

У наш час дуже багато робіт присвячено проблемі непопулярності дитини в школі та цькуванню. В періодичних виданнях та книгах ми можемо знайти різноманітні рекомендації щодо поведінки з такою дитиною, але як саме потрібно поводитись з цим учнем та які саме вправи доречно використовувати під час візиту цієї дитини до практикуючого психолога на жаль висвітлені в сучасній літературі не в повній мірі. Цих рекомендацій та практичних кроків ми майже не знайдемо. Завдання цієї статті якраз розібратися з проблемою непопулярності дитини в школі і надати майбутнім педагогам-психологам рекомендацій щодо поведінки з дитиною, яка має саме цю проблему.

Проблема непопулярності – це дуже гостра проблема сьогодення. Непопулярність може бути через те, що дитина інтроверт і вона зовсім не переймається через те, що в неї нема друзів у класі та школі, адже відсутність друзів її не турбує і їй комфортно у спокої та самотності. Для неї це не є проблемою.

У іншому ж випадку до психологічної проблеми відноситься ситуація, коли у дитини відчутні проблеми з оточуючими, її не приймають у свій колектив. Як причини називаються: погане ставлення до дитини з

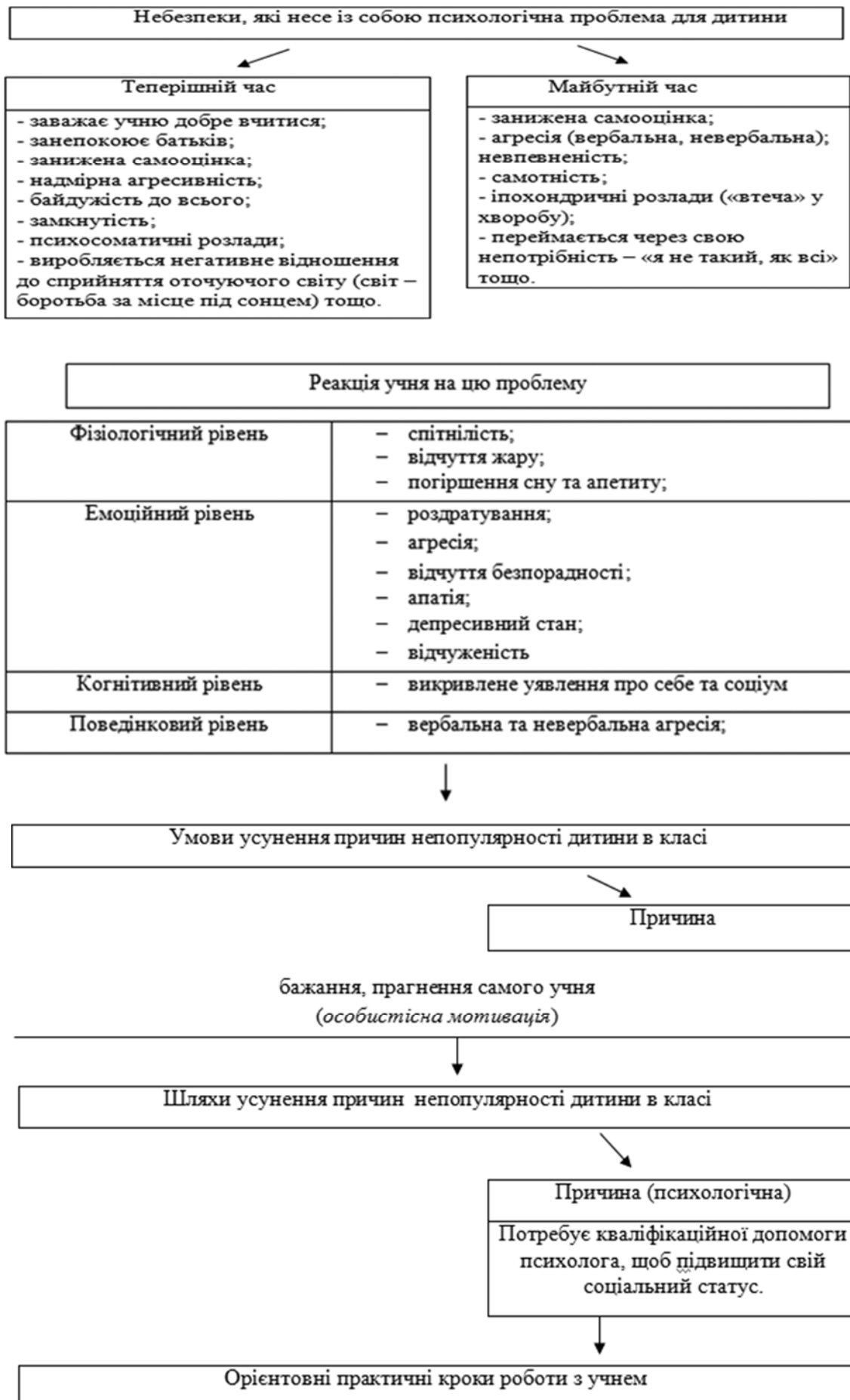
боку педагога, відсутність цікавих уроків, невміння вчителя зацікавити своїм предметом, неуспішність дитини в навчальній діяльності та ін. За «кадром» обговорення означеної проблеми часто залишається справжня причина відсутності бажання у дітей відвідувати школу – це непопулярність учня в класі. Найчастіше ця проблема замовчується дитиною, вона переймається через це і не знає, що їй робити та як саме виправити цю ситуацію, а самі батьки не знають про цю проблему. І тут в першу чергу на допомогу мають прийти педагоги, та психолог школи, щоб розробити правильний алгоритм дій з дитиною в якій виявилась така проблема [12].

Саме тому в рамках реалізації дослідження прикладної теми наукового колективу на чолі з Литвиненко І.С. «Професійна підготовка майбутніх педагогів-психологів до роботи з дітьми, які знаходяться у складних життєвих ситуаціях» одним із головних елементів – це є оволодіння чіткою структурованою роботою (алгоритм-схемою) майбутніми психологами до роботи з дітьми, які перебувають на даний час не в найкращій життєвій ситуації, і в першу чергу це чітка робота зі школярем та його рідними. На даний час у вищих навчальних закладах не існує точно визначеної роботи, щодо навчання майбутніх

спеціалістів чіткого алгоритму дій з дітьми, які потрапили у складну життєву ситуацію. Тому, на нашу думку чітка робота у вигляді алгоритм-схеми з цією категорією дітей є дуже актуальною, адже в жодному університеті не навчають чіткій роботі з дітьми, які пережили складну життєву ситуацію. В основному інформація подається у теоретичному вигляді без практичних рекомендацій, або її так мало, що використовувати в практиці зовсім не можливо. В умовах сьогодення в першу чергу навчання студентів має бути спрямоване в сторону вироблення практичних навичок роботи з дітьми, які потрапили у складні життєві ситуації. Надзвичайно важливим є створення під час навчання відповідних умов для успішного оволодіння студентами практичних умінь та навичок роботи з дітьми, реалізації практичних елементів професійної підготовки через опанування відповідними алгоритм-схемами роботи з дітьми та батьками, адже це сприятиме навчанню та вихованню професіоналів, що здатні швидко та ефективно надати професійну допомогу дитині, яка має в цьому потребу.

У цій статті ми пропонуємо алгоритм роботи з дитиною в ситуації непопулярності у класі, яка представлена нижче у стислій формі.

Однією з найбільш гостро пережитих дитиною складних життєвих ситуацій є непопулярність у класі. З метою нейтралізації (попередження) негативних ситуацій непопулярності в загальноосвітньому закладі дуже доречно використання вправ, орієнтованих на навчання дітей конструктивним формам взаємодії, розвитку умінь спілкування з однолітками [7].

Подальша практична робота студентів, майбутніх спеціалістів реалізується через опрацювання практичних кроків корекційної роботи з дитиною, яка потребує допомоги спеціаліста. Всю проблемну ситуацію неможливо охопити в один сеанс, тому зустріч відбувається у п'ять кроків, щоб відпрацювати цю проблему якісно.

Тематичні назви зустрічей:

- Зустріч 1: «Що таке дружба?»;
- Зустріч 2: «Я і мої друзі»;
- Зустріч 3: «Я і мої батьки»;
- Зустріч 4: «Що мене турбує?»;
- Зустріч 5: «Всі ми чимось схожі».

Перед проведенням корекційної роботи студентам та практикуючим спеціалістам пропонується провести попередню роботу: знайомство з дитиною, бесіда з батьками і вчителями, спостереження за учнем під час уроків та на перерві. Під час зустрічей педагог-психолог та дитина обговорюють питання, пов'язані зі складною життєвою ситуацією, вони розбираються у почуттях дитини, обирають найоптимальнішу модель поведінки та формують позитивне мислення у дитини. До основних орієнтованих методів роботи з дітьми, які переживають психотравмуючу ситуацію непопулярності у класі можна віднести такі:

- бесіда зі школярем (дуже часто та доречно використовувати бесіду в гумористичному руслі);
- казкотерапія;
- пісочна терапія та монотипія;
- ігрова терапія (що представлена у низці ігрових вправ, де обов'язково залучаються діти з класу дитини, яка не є популярною серед однолітків) [10].

На перших зустрічах вправи та ігри в першу чергу зорієнтовані на те, щоб допомогти дитині усвідомити важливість дружби, навчити висловлювати своє ставлення до друж-

ніх стосунків. В подальшому опрацьовується питання наявності дружніх стосунків у колективі, та проводять паралель між дружбою з однолітками та дружбою з батьками. На четвертій зустрічі вже йде робота з переживаннями дитини та звертається увага на її емоційну, когнітивну та соматичну сфери. На зустрічі психолог з дитиною опрацьовують позитивну сторону дружніх стосунків. І вже останнім етапом роботи з дитиною є робота над взаємостосунками учня з колективом однолітків. На зустрічах учня активно залучають до роботи з різноманітними матеріалами (пісок, пластилін, фарби, кольорова бумага), щоб за допомогою них розібратись зі своїми почуттями та переживаннями. Частою роботою з дитиною є казкотерапія, під час якої дитина розбирається з проблемною ситуацією. Кожна зустріч завершується тим, що психолог підводить дитину до висновків, які та має зробити самостійно і обов'язково має опрацювати їх із психологом. Завершення зустрічі відбувається через підведення підсумків з використанням квітки-розуміння (авторська методика Литвиненко І. С.), де учень робить загальні висновки і проявляє розуміння ситуації.

Отже, представлена алгоритм-схема і практичні кроки до роботи з дітьми в ситуації непопулярності в класі мають важливу практичну цінність, адже ці кроки направлені саме на усунення конкретної проблеми, що дозволить практичним спеціалістам ефективно подолати проблему дитини та навчити майбутніх спеціалістів чітко слідувати алгоритму роботи з ними.

Список використаних джерел

1. Баженов В. Г. Психологические механизмы коррекции девиантного поведения школьников / В. Г. Баженов, В. П. Баженова. — Ростов н/Д. : Феникс, 2007. — 320 с. — (Высшее образование).
2. Баркан А. 28 законов воспитания. Как желательно и нежелательно поступать родителям / А. Баркан. — М. : АСТ : Астрель, 2009. — 222 с.
3. Гиппенрейтер Ю. Б. Самая важная книга для родителей / Ю. Б. Гиппенрейтер. — М. : АСТ, 2013. — 752 с.
4. Каптерев, П.Ф. О природе детей / П. Ф. Каптерев // П. Ф. Каптерев о семейном воспитании : учеб. пособие / сост. И. Н. Андреева. — М. : Академия, 2000. — С. 5—41.
5. Литвиненко І. С., Прасол Д. В. Основи екстремальної психології: Навчально-методичний посібник / І. С. Литвиненко, Д. В. Прасол. — Миколаїв : Вид-во «Арнекс», 2011. — 292 с.

6. Ничишина Т.В. Моббинг в школьном социуме: как противостоять? / Т. В. Ничишина // Выхаванне і дадатковая адукацыя. — 2014. — № 8. — С. 19—23.
7. Панько Е. А. Психологическое здоровье ребенка: о путях и способах его укрепления в семье / Е. А. Панько, Е. П. Чеснокова, Т. М. Недвецкая ; под общ. ред. Е. А. Панько. — СПб. : Речь, 2014. — 176 с.
8. Социальная работа с ребенком и семьей: пособие для учителей, социальных педагогов и специалистов органов охраны детства / С. Хессле, [и др.] ; сост. С. С. Бубен. — Минск : Нар. асвета, 2000. — 176 с.
9. Фопель К. Как научить детей сотрудничать? Психологические игры и упражнения: Практическое пособие. В 4-х томах. / Пер. с нем. — Т. 3. — М. : Генезис, 1998. — 160 с.
10. Чечет В. В. Умеем ли мы общаться с детьми? / В. В. Чечет. — Минск : Нар. асвета, 1987. — 144 с.
11. <https://www.mam-club.org/ребенка-не-принимают-в-классе-конфлик/>.

ALINA RIEPKA

Mykolaiv

PRACTICAL IMPLEMENTATION OF THE ALGORITHM-SCHEME IN PREPARATION OF PSYCHOLOGICAL PEDAGOGES TO WORK FROM CHILDREN OF YOUNG SCHOOL IN THE STUDY OF THE NEOPULARITY IN SCHOOL

In the article reveals the peculiarities of the professional training of psychologists-pedagogues to work with children of junior school age in a situation of unpopularity in school, using an algorithm-scheme in practical work. Presented five meetings and a brief summary of the work with this child. Attention is drawn to the fact that the algorithm-scheme presented in the article is extremely topical, since practical guidelines for working with children who are in a situation of unpopularity in the classroom are still not sufficient for practical application. The proposed structure gives a clear model of the work of a practical psychologist with this child.

Key words: difficult life situations, unpopularity, algorithm-scheme, practical work, exercises.

АЛИНА РЕПКА

г. Николаев

ПРАКТИЧЕСКАЯ РЕАЛИЗАЦИЯ АЛГОРИТМА-СХЕМЫ В ПОДГОТОВКЕ ПЕДАГОГОВ-ПСИХОЛОГОВ К РАБОТЕ С ДЕТЬМИ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА В СИТУАЦИИ НЕПОПУЛЯРНОСТИ В ШКОЛЕ

В статье раскрываются особенности профессиональной подготовки педагогов-психологов к работе с детьми младшего школьного возраста в ситуации непопулярности в классе, путем использования алгоритма-схемы в практической работе. Представлены пять встреч и краткое содержание работы с этим ребенком. Обращается внимание, что алгоритм-схема, которая представлена в статье есть чрезвычайно актуальной, ведь практических рекомендаций по работе с детьми, которые переживают ситуацию непопулярности в классе до сих пор недостаточно для практического применения. Предложенная структура дает четкую модель работы психолога с этим ребенком.

Ключевые слова: сложные жизненные ситуации, непопулярность, алгоритм-схема, практическая работа, упражнения.

Стаття надійшла до редколегії 19.11.2017